Publicatie : NRC NEXT
Datum : 28 dec 2017
cm2 : 987
Pagina : 14
Advertentiewaarde : € 31.400,00
Regio : Nederland
Frequentie : dagelijks
Oplage : 33.355

De preek van The Nation

THEATER IN 2017 Van cabaretiers en theatermakers wordt vaak gezegd dat ze voor eigen parochie preken. Samenzijn in het theater biedt troost in onzekere tijden. Geen stuk deed dat dit jaar beter dan 'The Nation' van Het Nationale Theater.

Door onze redacteur **Ron Rijghard**

Theaterjaar 2017 grossierde in geëngageerde voorstellingen: cabaretiers en theatermakers namen stelling en toonden zich betrokken bij de wereld. Dat inspireert. Maar vroeg of laat gaat het dan altijd over het effect van deze vorm van kunst. In zijn zeer geslaagde verkiezingsconference *De Stemming* reflecteerde Freek de Jonge op dat idee: „De PVV bashen voor eigen parochie, lekker makkelijk." Hij kent het verwijt als geen ander.

Maar de uitdrukking 'preken voor eigen parochie' heeft ten onrechte een slechte naam. Het 'uitdragen van een overtuiging voor een groep geestverwanten' staat synoniem voor zinloosheid. Maar als dat ooit zo was, dan zeker niet in 2017. Publiek in het theater, de kerk waar goddelozen en godvruchtigen samenkomen, snakte naar troost, naar begrip, naar een sturend woord. En de theatrale 'preek' gaf die troost, in cabaret dat de opstand predikte en theater dat de verschillen in de samenleving trachtte te overbruggen. Want 2017 was het jaar van demagoog Trump, het jaar dat Wilders vooropging in de peilingen, het jaar dat rechts en links genadeloos botsten op Twitter, het jaar dat onderwijzers om 1,4 miljard vroegen om de werkdruk te verminderen en de nieuwe regering dat bedrag met een verlaging van de dividendbelasting cadeau gaf aan grote bedrijven, het jaar van nieuwe aanslagen. In zo'n jaar is ieder empathisch woord welkom. In die botsing van opvattingen ben je blij met een uitgesproken gelijkgezinde.

Freek de Jonge hoefde in zijn verkiezingsconference *De Stemming* alleen maar op honende toon het A4'tje met het programma van de PVV letterlijk op te lezen, zinnetje voor zinnetje, om salvo's van gelach los te maken. Dat lag niet alleen aan de geperfectioneerde wijze waarop Freek zijn stem de hoogte in laat schieten. Het publiek wilde instemmen. De lach werd een ritueel, waarin de mensen saamhorig hun onmacht over de gang van zaken van zich afwierpen. Hun ongemak werd uitgebannen, met de cabaretier als exorcist.

De Verleiders hoefden in hun theaterprogramma *Stem Kwijt* alleen maar te roepen dat het anders moest om de handen van het publiek op elkaar te krijgen. Hoe anders deed er niet toe. De ervaring van gedeelde waarden deed het publiek al gloeien. In 2018 gaat deze voorstelling door naar Carré: de theatertempel bij uitstek.

Bijziendheid van politici

Er waren veel cabaretiers en theatermakers die troost boden, als eerste hulp bij verwarring, angst en onmacht. Wat *The Nation* van Het Nationale Theater, geschreven en geregisseerd door Eric de Vroedt, er zo bovenuit liet torenen en zo onmisbaar maakte in 2017, is dat het op dat warme bedje van troost ook een intelligente exercitie bood dwars door de onderwerpen die het leven en de wereld in 2017 zo pijnlijk maakten: de kloof tussen moslims en andersdenkenden, het racis-

In 2017 vragen mensen eerst naar je identiteit en dan naar je

Vroedt, Eric de - regisseur Het Nationale Toneel

alleen voor intern/eigen gebruik

Publicatie : NRC NEXT
Datum : 28 dec 2017
cm2 : 987
Pagina : 14
Advertentiewaarde : € 31.400,00
Regio : Nederland
Frequentie : dagelijks
Oplage : 33.355

me, de hardhandigheid van de politie en bijziendheid van politici.

Dat laat zich illustreren aan de hand van twee van de zes hoofdpersonages in *The Nation*: de salafist (van Bosnische komaf) en de moeder (van Malinese komaf). De salafist die het wijkpreventieteam leidt, laat zich kennen in het woordje 'vooralsnog' als hij zegt niet van de shariapolitie te zijn: 'Nee, de sharia geldt alleen in een vijftigtal islamitische landen, en daar zit Nederland vooralsnog niet bij.' Zo wordt op subtiele wijze de mogelijk dubbele agenda van deze goedwillende buurtwerker blootgelegd door De Vroedt. Zijn parmantige beheersing van het ambtelijk jargon maakt de salafist extra bedreigend. De Vroedt zet hem neer als een islamitische 'mol': uitvoerder van de niet ondenkbare complottheorie dat moslims de dwingelandij van de islam willen bereiken van binnenuit, via de weg van de democratie. Michel Houellebecq beschreef het proces schitterend in zijn satirische toekomstroman *Onderworpen*.

Maar na deze eerste indruk blijkt de salafist net zo goed een man die van zijn broertje houdt, die zijn moeder mist en die hevig verlangt naar het respect van zijn vader. Waar de associatie met IS en jihadist op de loer lag, zien we iemand die vatbaar is voor menselijke waarden, voor misschien wel de humanistische gevoelens die dat witte, geëngageerde publiek in de theaterzalen zo koestert. De Vroedt voert ons geleidelijk naar ontroering bij deze ogenschijnlijk steile fanaticus.

De moeder van wie het kind is verdwenen – de ontvoering die centraal staat in de plot van *The Nation* – is wanhopig. Où est mon petit garçon?, prevelt ze. Ze wil een wijnbar openen in een wijk waar veel moslims wonen, juist om moslima's van de westerse vrijheid te laten proeven. Maar dat lijkt onmogelijk: een jongetje gooit een steen door de ruit. 'Vindt een elfjarig jongetje dat een vrouw geen alcohol mag drinken en dus gestenigd moet worden?', vraagt de vrouw die mishandelingen in haar geboorteland is ontvlucht. 'Of wordt zo'n kind opgestookt?'

Maar na deze eerste indruk van dubbel slachtofferschap en morele moed blijkt de migrante allesbehalve zonder zonden. Ze sluit dubieuze verbondjes met rechtse politici, blijkt oneerlijk en bovenal een op zichzelf gerichte vrouw, die moeite heeft met warmte geven. Ze is een kind kwijt en ze heeft littekens op haar buik van martelingen, maar haar gedrag geeft te denken.

Kleur en geloof

De overige, witte personages zijn makkelijker herkenbaar: de agent, de commissaris, de adoptieouders, de politicus en de ondernemer. Types die we om ons heen zien en kennen van televisie. Maar De Vroedt plaatst ze in een turbulente wereld, waar hun gedrag schuurt en ze zich moeten redden te midden van mensen van andere komaf en uit een andere cultuur. *The Nation* maakt de geloofsovertuiging en de kleur van zijn personages een essentieel onderdeel van zijn verhaal: omdat kleur en geloof zo cruciaal zijn gemaakt, want zogenaamd bepalend voor je identiteit. In 2017 vragen mensen eerst naar je identiteit en dan naar je argument.

Bij dit alles voelt de voorstelling op een diep, primair niveau als het product van een geestverwant. De Vroedt zegt tegen zijn publiek: ik ben ook bang, kijk maar, ik zie wat er mis is. Maar ook, heel basaal: we kunnen het vreemde minder vreemd maken. Heb vertrouwen.

Wat *The Nation* ook bijzonder maakt, is dat het verhevigd realisme van de voorstelling wordt versterkt door het feit dat De Vroedt personages schreef met zijn acteurs al voor ogen: Vanja Rukavina, van Bosnische komaf en de zwarte actrice Romana Vrede. Dat helpt om iets los te maken bij de witte toeschouwer die in de vijf uur dat de voorstelling duurt gaat houden van Damir, die hooghartige salafist, en van Mariam, die onnavolgbare, emotionele vrouw. Misschien herkent hij iets van hen in de volgende moslim of de volgende zwarte vrouw die op zijn pad komt. Terwijl samenzijn soms fictie lijkt, brengt fictie ons samen. Als parochie. En dus ga je als toeschouwer van *The Nation* verrijkt, getroost, en om het katholiek te zeggen, gezegend de zaal uit.

FOTO JANNE PEPER

Scène uit **The Nation** van Het Nationale Theater

Vroedt, Eric de - regisseur Het Nationale Toneel

alleen voor intern/eigen gebruik